

MIROŚLAW KARPIUK*

Status prawny Służby Parku Narodowego

Wprowadzenie

Jedną z dziedzin, którą zajmuje się administracja publiczna jest polityka ekologiczna, w ramach której występuje obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego. W pojęciu bezpieczeństwa ekologicznego będzie się mieściło m.in. zachowanie, zrównoważone użytkowanie oraz odnawianie zasobów, tworów i składników przyrody, zatem jego elementem będzie ochrona przyrody, która tego pojęcia nie wyczerpuje, jest jedynie częścią tej instytucji.

Cel jakim jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego realizowany jest w różnych formach. Jedną z takich form jest park narodowy. W związku z czym będzie on się skupiał na takich działaniach jak zachowanie różnorodności biologicznej, zachowanie zasobów, tworów oraz składników przyrody nieożywionej, czy też walorów krajobrazowych, przywrócenie właściwego stanu zasobów oraz składników przyrody, a także odtwarzanie zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, siedlisk zwierząt lub siedlisk grzybów. Wszystkie te działania mają charakter zarówno bieżący, jak też zmierzający do zapewnienia właściwego (przynajmniej niepogorszonego) stanu przyrody w przyszłości.

Zadania wynikające ze sfery bezpieczeństwa ekologicznego w dziedzinie ochrony przyrody realizują służby ochrony przyrody, do których zalicza się Służbę Parku Narodowego oraz Służbę Parku Krajobrazowego. Są to specjalistyczne podmioty działające na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego, których zadania związane są bezpośrednio z ochroną przyrody.

* DR HAB. MIROŚLAW KARPIUK, PROF. UWM – Wydział Prawa i Administracji, Katedra Bezpieczeństwa i Porządku Publicznego, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie; e-mail: mirosław.karpiuk@uwm.edu.pl

Służba Parku Narodowego

Służba Parku Narodowego wykonuje zadania związane z ochroną przyrody, badaniami naukowymi i działalnością edukacyjną, jak również ochroną mienia parku narodowego, a także ze zwalczaniem przestępstw i wykroczeń w zakresie ochrony przyrody na terenie parku narodowego¹. Zadania są tutaj nakreślone w sposób ogólny, powinny one jednak odpowiadać specyfice wartości przyrodniczych, chronionych w ramach parku narodowego. Katalog ten uszczegóławia art. 103 ust. 2 u.o.p. zaliczając do zadań tej służby: realizację ustaleń planów ochrony i zadań ochronnych; informowanie, jak też promocję w zakresie ochrony przyrody, w tym prowadzenie muzeum przyrodniczego, ośrodków informacji i edukacji, czy publikację materiałów informacyjnych i promocyjnych; prowadzenie badań naukowych, których celem jest określenie metod oraz sposobów ochrony przyrody, skuteczności działań ochronnych, także rozpoznawania różnorodności biologicznej; utrzymywanie infrastruktury technicznej zarządzanej przez park narodowy w należytych stanie; udostępnianie parku narodowego do celów naukowych, edukacyjnych, rekreacyjnych, turystycznych oraz sportowych.

Park narodowy, według art. 8 ust. 2 u.o.p., tworzy się w celu zachowania różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, jak też przywrócenia właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenia zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, siedlisk zwierząt lub siedlisk grzybów². Ze względu na te cele ochronne, które są realizowane za pośrednictwem parku narodowego niezbędne staje się utworzenie jednostki organizacyjnej, jaką jest Służba Parku Narodowego.

Zadania parków narodowych, wynikające z art. 8b u.o.p., również realizuje Służba Parku Narodowego, zatem będzie ona w szczególności prowadzić działania ochronne w ekosystemach parku narodowego, zmierzających do realizacji celów ustawowo przypisanych tej formie ochrony przyrody, działania związane z edukacją przyrodniczą, jak też w zakresie udostępniania obszaru parku narodowego. W związku z czym do jej właściwości należy przede wszystkim ochrona przyrody i zapewnienie nienaruszalności obszaru parku narodowego, jako całego ekosystemu, bądź też poszczególnych jego ekosystemów wymagających ochrony.

¹ Art. 103 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 1651 ze zm.), dalej u.o.p.

² Zob. także: M. Karpiuk, *Nature Conservation in the Sphere of Ecological Safety*, (w:) *Legal Aspects of the Efficiency of Public Administration*, P. Stanisławski, M. Czuryk, K. Ostaszewski, J. Święcki (red.), Wyd. KUL, Lublin 2013, s. 205-206. Park narodowy stanowi w Polsce najwyższą formę ochrony, A. Fogel, (w:) W. Federczyk, A. Fogel, A. Kozieradzka-Federczyk, *Prawo ochrony środowiska w procesie inwestycyjno-budowlanym*, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 190.

Plan ochrony dla parku narodowego, który determinuje zakres działań podejmowanych przez Służbę Parku Narodowego, ustala w formie rozporządzenia minister właściwy do spraw środowiska, co wynika z art. 19 ust. 5 u.o.p.³ (zadania ochronne dla parku narodowego sporządzane są w przypadku braku planu ochrony). Plan ochrony dla parku narodowego, według art. 20 ust. 3 u.o.p. zawiera: cele ochrony przyrody, jak też wskazanie przyrodniczych oraz społecznych uwarunkowań ich realizacji; identyfikację, a także określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących, a także potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków; wskazanie obszarów ochrony ścisłej, czynnej oraz krajobrazowej; określenie działań ochronnych podejmowanych na obszarach ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej, z podaniem przy tym rodzaju, zakresu oraz lokalizacji tych działań; wskazanie obszarów oraz miejsc udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, czy portowych, amatorskiego połowu ryb i rybactwa, a także określenie sposobów ich udostępniania; wskazanie miejsc, w których może być prowadzona działalność wytwórcza, handlowa oraz rolnicza; ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych⁴. Powyższy plan ochrony wytycza kierunki działań Służby Parku Narodowego, stanowiąc dla niej źródło zadań. Ustalenia planu ochrony dla konkretnego parku narodowego tworzą szczegółowy, zbudowany na bazie u.o.p., katalog zadań tej służby ochrony przyrody (formacji bezpieczeństwa ekologicznego).

Zadania ochronne ustanowione dla parku narodowego w formie zarządzenia przez ministra właściwego do spraw środowiska, determinujące zakres zadań Służby Parku Narodowego (jeżeli minister ten nie ustanowił planu ochrony dla parku narodowego), według art. 22 ust. 3 u.o.p., uwzględniają: identyfikację, jak też ocenę istniejących oraz potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków; opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru

³ Zob. rozporządzenie ministra środowiska z dnia 7 listopada 2014 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Białowieskiego Parku Narodowego (Dz.U. z 2014 r., poz. 1735), rozporządzenie ministra środowiska z dnia 1 lipca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Pienińskiego Parku Narodowego (Dz.U. z 2014 r., poz. 1010), czy rozporządzenie ministra środowiska z dnia 15 grudnia 2008 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Narodowego „Bory Tucholskie” (Dz.U. Nr 230, poz. 1545).

⁴ Zob. także: W. Radecki, *Ochrona walorów turystycznych w prawie polskim*, LEX a Wolters Kluwer business, Warszawa 2011, s. 114.

i lokalizacji poszczególnych zadań; opis sposobów czynnej ochrony gatunków roślin, zwierząt lub grzybów; wskazanie obszarów objętych ochroną ścisłą, czynną oraz krajobrazową. Elementy tego dokumentu wskazują na jego duże znaczenie w sferze bezpieczeństwa ekologicznego, chociaż ma on charakter tymczasowy – obowiązuje do czasu ustanowienia planu ochrony, zatem maksymalnie pięć lat, gdyż według art. 18 ust. 2 u.o.p. plan ochrony dla parku narodowego ustanawia się w terminie 5 lat od dnia utworzenia tej formy ochrony przyrody. Zastępczy charakter zadań ochronnych nie zwalnia organu wydającego ten dokument od przeprowadzenia wnikliwej analizy i odniesienia się do specyfiki występującej na obszarze parku narodowego przyrody żywej i nieożywionej, jej zasobów, tworów i składników. Tej specyfice powinny odpowiadać zadania wykonywane przez Służbę Parku Narodowego.

Zadania tej służby, wynikające z „zadań ochronnych” powinny mieścić się m.in. w sferze: 1) „zagrożeń wewnętrznych”, definiowanych w art. 5 pkt 28 u.o.p. jako czynnik, który może wywołać niekorzystne zmiany cech fizycznych, chemicznych, bądź też biologicznych zasobów, tworów oraz składników chronionej przyrody, walorów krajobrazowych, czy też przebiegu procesów przyrodniczych, wynikający z przyczyn naturalnych lub z działalności człowieka odbywającej się w granicach obszarów lub obiektów podlegających ochronie prawnej. Służba Parku Narodowego jest tworzona po to, by przewidywać, przeciwdziałać, usuwać skutki takich niepożądanych i szkodliwych działań, zwłaszcza jeżeli podejmuje je człowiek. Dopuszczalna będzie tylko taka działalność człowieka, która nie zagraża dla zasobów, tworów oraz składników chronionej przyrody, walorów krajobrazowych, czy też przebiegu procesów przyrodniczych występujących w Parku Narodowym, w przypadku działalności zagrażającej tym elementom, służba tegoż parku zobowiązana jest odpowiednio reagować. Służba Parku Narodowego uprawniona jest do podejmowania czynności, zarówno gdy wykryje działania bezpośrednio szkodzące przyrodzie parku, jak też szkodzące pośrednio; 2) „zagrożeń zewnętrznych”, definiowanych w art. 5 pkt 29 u.o.p. jako czynnik, który może wywołać niekorzystne zmiany cech fizycznych, chemicznych, bądź też biologicznych zasobów, tworów oraz składników chronionej przyrody, walorów krajobrazowych, czy też przebiegu procesów przyrodniczych, wynikający z przyczyn naturalnych, jak też z działalności człowieka, mający swoje źródło poza granicami obszarów lub obiektów podlegających ochronie prawnej. Interpretacja art. 5 pkt 29 u.o.p. powinna być rozumiana szerzej i za zagrożenie zewnętrzne dla zasobów przyrodniczych oraz walorów krajobrazowych parku narodowego należy uznać nie tylko te czynniki oddziałujące bezpośrednio na przyrodę parku, wywołujące przy tym również niekorzystne zmiany, ale również te, które działają pośrednio oraz mogą w konsekwencji prowadzić do zniszczenia chronionych w parku narodowym zasobów przyrody. Zważywszy na fakt, że park narodowy tworzy się w celu ochrony przed zniszczeniem całej, szczególnie

cennej przyrody, należy przyjąć, że ustawodawca miał na myśli wszelkie czynniki, również te działające pośrednio, znajdujące się nie tylko w granicach parku narodowego, lecz także poza jego granicami (dlatego uwzględniono w ustawie pojęcie „zagrożenia zewnętrznego”), które stanowią, bądź też mogą stanowić zagrożenie zewnętrzne dla chronionej w parku narodowym przyrody. Trudno byłoby przyjąć, że ustawodawca pozwala na niszczenie przyrody w parku narodowym, który sam utworzył w celu ochrony jego zasobów, poprzez działanie czynników pośrednich, stanowiących zagrożenie dla przyrody parku⁵. Zakres właściwości Służby Parku Narodowego determinowany przez „zagrożenia zewnętrzne” jest taki sam jak w przypadku „zagrożeń wewnętrznych”, inne jest natomiast źródło zjawisk (działań) niepożądanych. Zagrożenia determinujące podjęcie określonych, czasem natychmiastowych działań, mają swoje źródło poza granicami obszarów lub obiektów podlegających ochronie prawnej i wpływają negatywnie (wywołują niekorzystne zmiany) na przyrodę w obrębie parku narodowego; 3) „ochrony ścisłej”, definiowanej w art. 5 pkt 9 u.o.p jako całkowite oraz trwałe zaniechanie bezpośredniej ingerencji człowieka w stan ekosystemów, tworów, czy też składników przyrody oraz w przebieg procesów przyrodniczych na obszarach objętych ochroną, a w przypadku gatunków – jako całoroczna ochrona należących do nich osobników, a także stadiów ich rozwoju⁶. Zasadniczo zadania Służby Parku Narodowego w zakresie „ochrony ścisłej” będą się sprowadzały do zapewnienia nieingerencji człowieka w stan przyrody parku; 4) „ochrony czynnej”, definiowanej w art. 5 pkt 5 u.o.p jako stosowanie, w razie potrzeby, zabiegów ochronnych mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów i składników przyrody lub zachowania siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin, zwierząt lub grzybów. Działania będą podejmowane przez służbę „w razie potrzeby”, co zasadniczo wynika z bieżącej obserwacji stanu przyrody parku narodowego, gdy należy podjąć zabiegi ochronne w celu przywrócenia naturalnego stanu ekosystemów i składników przyrody lub zachowania siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin, zwierząt lub grzybów; 5) „ochrony krajobrazowej”, definiowanej w art. 5 pkt 8 u.o.p jako zachowanie cech charakterystycznych danego krajobrazu. Krajobraz postrzegany jako przestrzeń, która zawiera elementy przyrodnicze lub wytwory cywilizacji, ukształtowaną w wyniku działania czynników naturalnych lub działalności człowieka⁷ w obszarze parku narodowego korzysta z ochrony prawnej, której

⁵ Wyrok WSA z dnia 23 września 2015 r., IV SA/Wa 1178/15, LEX Nr 2030735. Zagrożenie zewnętrzne, które wynika z działalności człowieka, musi mieć swoje źródło poza obszarem parku narodowego, Wyrok WSA z dnia 14 września 2006 r., IV SA/Wa 1164/06, LEX Nr 256305.

⁶ Zob. także: M. Goettel, *Sytuacja zwierzęcia w prawie cywilnym*, LEX a Wolters Kluwer business, Warszawa 2013, s. 242.

⁷ Art. 2 pkt 16e ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 778 ze zm.). Problematyka krajobrazu i jego ochrony nie jest przez

respektowanie ma gwarantować służba tego parku. Ingerencja w substancję parku narodowego powinna być jak najmniej uciążliwa, nie powodująca istotnych zmian, w tym krajobrazowych, nie powinna zatem negatywnie wpływać na walory krajobrazowe parku narodowego⁸.

Prawodawca określił stanowiska pracowników Służby Parku Narodowego, wyliczenie to obejmuje czterdzieści dwa stanowiska, a także wymagania kwalifikacyjne, jakie powinni spełniać pracownicy zatrudnieni na poszczególnych stanowiskach⁹. Uregulowanie powyższych kwestii sprzyja transparentności zatrudnienia, gdzie kryteria są przez prawodawcę wyraźnie określone w ich minimalnym wymiarze (jednak nie w stosunku do wszystkich pracowników w rozporządzeniu). Akt wykonawczy został wydany uwzględniając wytyczne ustawowe, zatem kierując się potrzebą doboru osób posiadających odpowiednie kwalifikacje zawodowe oraz stosując kryterium wykształcenia i stażu pracy. Celem jest zatem profesjonalizacja służby.

Szczególną pozycję w ramach Służby Parku Narodowego zajmuje dyrektor parku narodowego. Jest to najważniejsze, kierownicze stanowisko w służbie. Z jednej strony jest on pracownikiem Służby Parku Narodowego, z drugiej organem ochrony przyrody. Zatem mamy w tym przypadku dualizm źródeł realizowanych zadań i związanych z nimi kompetencji.

Ustawodawca w art. 104 ust. 1 u.o.p. wyposaża pracowników Służby Parku Narodowego w bezpłatne umundurowanie, które pracownicy noszą przy wykonywaniu czynności służbowych, jak też w uprawnienia do otrzymania bezpłatnego mieszkania, o ile stanowisko oraz charakter pracy są związane z koniecznością zamieszkania w miejscu jej wykonywania. W przypadku bezpłatnego umundurowania nie wprowadza się dodatkowych warunków, od których byłoby to uprawnienie uzależnione. Inaczej jest w przypadku darmowego mieszkania. Mogą je otrzymać tylko osoby zajmujące określone stanowiska, enumeratywnie wymienione w art. 104 ust. 3 u.o.p., na których to stanowiskach charakter wykonywanej pracy ma być związany z koniecznością zamieszkania w miejscu jej wykonywania. Mieszkania otrzymuje się nie z urzędu, ale na wniosek. Realizacja uprawnienia do bezpłatnego mieszkania przybiera jedną z form przewidzianych w art. 104 ust. 4 u.o.p., zatem może pracownikowi być przydzielony lokal mieszkalny w budynku wielorodzinnym lub lokal mieszkalny

ustawodawcę zauważalna w stopniu wystarczającym, o czym świadczy m.in. jego charakterystyka występująca w art. 5 pkt 20 u.o.p., gdzie wspomina się jedynie, że krajobraz jest jednym z elementów środowiska przyrodniczego, O. Ostaszewska, K. Ostaszewski, *Ochrona przestrzeni publicznej w świetle tzw. ustawy krajobrazowej*, „Studia Prawnicze i Administracyjne” 2016, nr 1, s. 64.

⁸ Wyrok WSA z dnia 5 listopada 2010 r., IV SA/Wa 1633/10, LEX Nr 758850.

⁹ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 kwietnia 2005 r. w sprawie stanowisk oraz wymagań kwalifikacyjnych, jakie powinni spełniać pracownicy zatrudnieni na poszczególnych stanowiskach w Służbach Parków Narodowych (Dz.U. Nr 89, poz. 753).

w budynku jednorodzinny, w zależności od tego jakie lokale mieszkalne znajdują się w zasobie mieszkaniowym parku narodowego. Za używanie takiego lokalu mieszkalnego pracownik nie wnosi opłat. Korzystanie z mieszkania ma charakter czasowy, okres ten wyznacza art. 104 ust. 8 u.o.p., a jest nim czas zatrudnienia na określonym stanowisku.

W przypadku braku możliwości zrealizowania uprawnienia dotyczącego otrzymania bezpłatnego mieszkania pracowniczego ustawodawca w art. 104 ust. 12 u.o.p. przewidział ekwiwalent. Ekwiwalent za niewykorzystywanie bezpłatnego mieszkania, na gruncie tego przepisu przewidział on również w przypadku zamieszkiwania, za zgodą dyrektora parku narodowego albo ministra właściwego do spraw środowiska, przez pracownika Służby Parku Narodowego w mieszkaniu stanowiącym własność tego pracownika. Ekwiwalent przysługuje zatem także w przypadku zamieszkiwania we własnym mieszkaniu. W tym drugim przypadku ustawodawca związał jednak to uprawnienie socjalne (obok konieczności posiadania zgody właściwego organu oraz zajmowania określonego stanowiska) z formą władania nieruchomością. Ma to być mieszkanie stanowiące „własność” pracownika. Pojęcie to nie powinno być jednak interpretowane w sposób zawężający, zwłaszcza współcześnie, przy złożonych stosunkach mieszkaniowych. Przy stosowaniu wykładni zawężającej możemy mieć do czynienia z nierównym traktowaniem pracowników. Obecnie duże znaczenie przypisuje się spółdzielczemu własnościowemu prawu do lokalu, które jest ograniczonym prawem rzeczowym, i podobnie jak własność prawem zbywalnym. Nie wolno również abstrahować od współwłasności, jako prawa własności przysługującego niepodzielnie kilku osobom, w tym w szczególności współwłasności małżeńskiej. Własność traktowana literalnie w znacznym stopniu ogranicza socjalne prawo ekwiwalentu przysługujące pracownikom Służby Parku Narodowego.

W przypadku małżonków mamy do czynienia ze wspólnością ustawową. Z chwilą zawarcia małżeństwa pomiędzy małżonkami powstaje z mocy ustawy wspólność majątkowa, która obejmuje przedmioty majątkowe nabyte w czasie jej trwania przez oboje małżonków, bądź też przez jednego z nich (majątek wspólny)¹⁰. Więż, która łączy małżonków jest silniejsza w porównaniu z uregulowaną

¹⁰ Art. 31 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 2082 ze zm.), dalej k.r.o. Z brzmienia art. 31 § 1 k.r.o. wynika, że w przypadku ustroju ustawowego zasadą jest przynależenie składników, które zostały nabyte w trakcie trwania małżeństwa, przez jednego lub oboje małżonków, do majątku wspólnego, G. Jędrejek, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Małżeństwo. Komentarz do art. 1-616*, LEX a Wolters Kluwer business, Warszawa 2013, s. 165. Podstawową kategorię opisu sytuacji majątkowej małżonków w ustroju wspólności stanowi pojęcie wspólności majątkowej. Odnosi się ono do ustroju wspólności majątkowej, jak też do skutku istnienia tej wspólności w postaci ukonstytuowania się majątku wspólnego obok majątków osobistych każdego z małżonków, T. Sokołowski, (w:) H. Dolecki, T. Sokołowski (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, LEX a Wolters Kluwer business, Warszawa 2013, s. 130.

w prawie rzeczowym więzią łączącą „ułamkowych” współwłaścicieli rzeczy wspólnej. Powyższe uzasadnia jej niepodzielny charakter. Każdy z małżonków jest mianowicie „niepodzielnie” współuprawniony do całego majątku, a nie tylko do jego ułamkowej części. Jest to nie tyle współwłasność jednej rzeczy, lecz wspólność masy majątkowej¹¹. Na gruncie prawa cywilnego współwłasność małżeńska jest współwłasnością łączną¹².

Z ekonomicznego punktu widzenia, w przypadku spółdzielczego prawa do lokalu, nieruchomości stanowi mienie grupowe należące do samych członków spółdzielni, jak też osób nie będących jej członkami. W związku z czym spółdzielnia, przy wykonywaniu prawa własności, nie działa we własnym interesie jak inni właściciele, lecz w interesie osób, którym przysługują do jej nieruchomości ograniczone prawa rzeczowe¹³. Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego może przysługiwać wspólnie obojgu małżonkom¹⁴.

Ustawodawca w art. 104 ust. 12 u.o.p. posłużył się nie najszcześniejszym pojęciem własności. W polskich realiach bardzo częstym zjawiskiem jest legitymowanie się prawem do mieszkania, które stanowi współwłasność małżeńską, powszechnym zjawiskiem jest również występowanie w obrocie prawnym spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego, które nie jest własnością. Tego rodzaju sytuacje nie powinny jednak stanowić przeszkody do przyznania pracownikowi ekwiwalentu. Istotne jest trwałe prawo do lokalu mieszkalnego o charakterze własnościowym, a nie formalna wykładnia pojęcia własności¹⁵.

Na mocy art. 104 ust. 2 u.o.p. pracownikom Służby Parku Narodowego przyzna została ochrona prawna. Jest to ochrona przysługująca przy wykonywaniu czynności służbowych, taka sama jak przewidziana w przepisach prawa karnego dla funkcjonariuszy publicznych. Fakt korzystania z takiej ochrony, jak przewidziana w przepisach prawa karnego dla funkcjonariuszy publicznych, nie oznacza, że pracownicy Służby Parku Narodowego będą funkcjonariuszami publicznymi, ustawodawca takiego przymiotu tej służbie nie nadaje.

¹¹ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 19 stycznia 2016 r., III AUa 931/15, LEX Nr 1979535.

¹² Zob. art. 196 § 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 380 ze zm.) w zw. z art. 31 § 1 k.r.o. Zob. także: K. Górską, (w:) E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2016, s. 393. Współwłasność charakteryzuje się następującymi cechami, które występują jednocześnie: jedność przedmiotu, wielość podmiotów, niepodzielność wspólnego prawa, E. Skowrońska-Bocian, M. Warciński, (w:), K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz do art. 1-449¹⁰*, t. I, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 573.

¹³ A. Stefaniak, *Prawo spółdzielcze. Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz*, LEX a Wolters Kluwer business, Warszawa 2013, s. 424.

¹⁴ E. Bończak-Kucharczyk, *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz*, LEX a Wolters Kluwer business, Warszawa 2013, s. 401.

¹⁵ K. Gruszecki, *Ustawa o ochronie przyrody. Komentarz*, LEX a Wolters Kluwer business, Warszawa 2013, s. 582.

Karalne będzie naruszenie nietykalności cielesnej pracownika Służby Parku Narodowego¹⁶, czynna napaść (art. 104 ust. 2 u.o.p. w zw. z art. 223 k.k.)¹⁷, znieważenie (art. 104 ust. 2 u.o.p. w zw. z art. 226 k.k.)¹⁸. Ta szczególna ochrona jest bezpośrednio powiązana z wykonywaniem czynności służbowych. W takich okolicznościach sprawca czynu będzie ponosił taką odpowiedzialność karną, jak w przypadku, gdyby adresatem działań przestępnych był funkcjonariusz publiczny.

Ze względu na fakt, że w ramach państwowej osoby prawnej utworzonej do wykonywania zadań publicznych – parku narodowego, ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe konieczne staje się wprowadzenie określonych zakazów. Zakazy obowiązujące na terenie parków narodowych określa art. 15 ust. 1 u.o.p.¹⁹ Katalog ten jest dosyć szeroki, ale zamknięty. Ze względu na to że art. 15 ust. 1 u.o.p. wprowadza ograniczenia to nie podlega wykładni rozszerzającej. Przepis ten jest o tyle ważny z punktu widzenia Służby Parku Narodowego, że to m.in. na tym podmiocie ciąży obowiązek dbania o to, aby ustanowione zakazy były przestrzegane.

Zakazy obowiązujące w parkach narodowych wynikają z celów, dla których powstają te parki²⁰. Cele te realizują pracownicy Służby Parku Narodowego, w tym poprzez prowadzenie działań ochronnych, zmierzających do zapewnienia przestrzegania ustanowionych ograniczeń co do korzystania z parku.

Zakończenie

Służba Parku Narodowego wykonuje zadania, które są związane z ochroną przyrody, badaniami naukowymi, działalnością edukacyjną, a także ochroną mienia

¹⁶ Zob. art. 104 ust. 2 u.o.p. w zw. z art. 222 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1137 ze zm.), dalej k.k. Art. 222 k.k. zapewnia funkcjonariuszom publicznym sprawne wykonywanie obowiązków służbowych poprzez zapewnienie im ochrony przed zamachami na ich nietykalność, B.J. Stefańska, (w:) R.A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 1489.

¹⁷ Według art. 223 k.k. czynna napaść obejmuje działanie wspólnie i w porozumieniu z inną osobą lub używając broni palnej, noża lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu albo środka obezwładniającego. Indywidualnym przedmiotem ochrony na gruncie tego przestępstwa jest niezakłócone, prawidłowe realizowanie obowiązków służbowych przez funkcjonariuszy publicznych, Lachowski, (w:) M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część szczegółowa. Komentarz do art. 222-316*, t. II, C.H. Beck, Warszawa 2013, s. 22.

¹⁸ Dobrem chronionym na gruncie art. 226 k.k. jest przede wszystkim szacunek dla instytucji reprezentowanej przez funkcjonariusza publicznego, jak również jako dobro uboczne, godność osobista funkcjonariusza, R.G. Hałas, (w:) A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 1124.

¹⁹ Zob. także: A. Fogel, (w:) W. Federczyk, A. Fogel, A. Kozieradzka-Federczyk, *Prawo...*, s. 190-191.

²⁰ Wyrok WSA z dnia 26 stycznia 2010 r., IV SA/Wa 1795/09, LEX Nr 601770, czy Wyrok WSA z dnia 10 marca 2009 r., IV SA/Wa 1905/08, LEX Nr 533388.

parku narodowego, czy zwalczaniem przestępstw i wykroczeń w zakresie ochrony przyrody na terenie parku narodowego. Z tak ogólnie zakreślonych zadań nie da się wyprowadzić kompetencji. Ze względu na fakt, że kompetencji nie należy domniemywać, muszą one wynikać z przepisów prawa. Stosowne uprawnienia wynikają m.in. z art. 108 u.o.p. i są związane z ochroną mienia oraz zwalczaniem przestępstw i wykroczeń w zakresie ochrony przyrody, przy czym nie odnoszą się one do całej Służby Parku Narodowego, a funkcjonariuszy Straży Parku zaliczanych do tej służby.

Właściwość miejscowa determinująca obszar, na którym wykonywane są zadania i kompetencje przez Służbę Parku Narodowego jest co do zasady związana z terenem parku narodowego. Nie mniej jednak w szczególnych sytuacjach określone działania tej służby są podejmowane poza jego granicami, np. w razie uzasadnionego podejrzenia, że przestępstwo lub wykroczenie zostało popełnione na szkodę parku narodowego.

Bibliografia

Źródła prawa:

- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 1651 ze zm.).
 Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 778 ze zm.).
 Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 2082 ze zm.).
 Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 380 ze zm.).
 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2016 r., poz. 1137 ze zm.).
 Rozporządzenie ministra środowiska z dnia 7 listopada 2014 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Białowieskiego Parku Narodowego (Dz.U. z 2014 r., poz. 1735).
 Rozporządzenie ministra środowiska z dnia 1 lipca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Pienińskiego Parku Narodowego (Dz.U. z 2014 r., poz. 1010).
 Rozporządzenie ministra środowiska z dnia 15 grudnia 2008 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Parku Narodowego „Bory Tucholskie” (Dz.U. Nr 230, poz. 1545).
 Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 kwietnia 2005 r. w sprawie stanowisk oraz wymagań kwalifikacyjnych, jakie powinni spełniać pracownicy zatrudnieni na poszczególnych stanowiskach w Służbach Parków Narodowych (Dz.U. Nr 89, poz. 753).
 Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 19 stycznia 2016 r., III AUa 931/15, LEX Nr 1979535.
 Wyrok WSA z dnia 23 września 2015 r., IV SA/Wa 1178/15, LEX Nr 2030735.
 Wyrok WSA z dnia 14 września 2006 r., IV SA/Wa 1164/06, LEX Nr 256305.
 Wyrok WSA z dnia 5 listopada 2010 r., IV SA/Wa 1633/10, LEX Nr 758850.
 Wyrok WSA z dnia 26 stycznia 2010 r., IV SA/Wa 1795/09, LEX Nr 601770.
 Wyrok WSA z dnia 10 marca 2009 r., IV SA/Wa 1905/08, LEX Nr 533388.

Literatura:

- Bończak-Kucharczyk E., *Spółdzielnie mieszkaniowe. Komentarz*, LEX a Wolters Kluwer business, Warszawa 2013.

- Dolecki H., Sokołowski T. (red.), *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, LEX a Wolters Kluwer business, Warszawa 2013.
- Federczyk W., Fogel A., Koziaradzka-Federczyk A., *Prawo ochrony środowiska w procesie inwestycyjno-budowlanym*, Wolters Kluwer, Warszawa 2015.
- Gniewek E., Machnikowski P. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2016.
- Goettel M., *Sytuacja zwierzęcia w prawie cywilnym*, LEX a Wolters Kluwer business, Warszawa 2013.
- Gruszecki K., *Ustawa o ochronie przyrody. Komentarz*, LEX a Wolters Kluwer business, Warszawa 2013.
- Grześkowiak A., Wiak K. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2015.
- Jędrejek G., *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Małżeństwo. Komentarz do art. 1-61^o*, LEX a Wolters Kluwer business, Warszawa 2013.
- Karpiuk M., *Nature Conservation in the Sphere of Ecological Safety, (w:) Legal Aspects of the Efficiency of Public Administration*, P. Stanisz, M. Czuryk, K. Ostaszewski, J. Świącki (red.), Wyd. KUL, Lublin 2013.
- Królikowski M., Zawłocki R. (red.), *Kodeks karny. Część szczegółowa. Komentarz do art. 222-316, t. II*, C.H. Beck, Warszawa 2013.
- Ostaszewska O., Ostaszewski K., *Ochrona przestrzeni publicznej w świetle tzw. ustawy krajobrazowej, „Studia Prawnicze i Administracyjne” 2016, nr 1.*
- Pietrzykowski K. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz do art. 1-449^o*, t. I, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 573.
- Radecki W., *Ochrona walorów turystycznych w prawie polskim*, LEX a Wolters Kluwer business, Warszawa 2011.
- Stefaniak A., *Prawo spółdzielcze. Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz*, LEX a Wolters Kluwer business, Warszawa 2013.
- R.A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2015.

Streszczenie:

Zachowanie, zrównoważone użytkowanie oraz odnawianie zasobów, tworów i składników przyrody są jednym z ogniw składających się na sferę bezpieczeństwa ekologicznego postrzeganego przez pryzmat ochrony przyrody. W ramach tego systemu wyróżnić należy służby ochrony przyrody, których zadania i kompetencje będą się mieściły w tej przestrzeni. Zadania w zakresie ochrony przyrody na terenie parku narodowego wykonuje Służba Parku Narodowego. Osoby, którym powierza się zadania w ramach instytucji, jaką jest Służba Parku Narodowego, nie realizują ich na podstawie stosunku służbowego (stosunek administracyjnoprawny), a na podstawie stosunku pracy, gdyż są to pracownicy zatrudnieni na poszczególnych stanowiskach w tej strukturze. Pracownicy ci wykonują czynności związane z ochroną przyrody, badaniami naukowymi oraz działalnością edukacyjną, jak również związane z ochroną mienia parku narodowego, czy zwalczaniem przestępstw i wykroczeń w zakresie ochrony przyrody.

Słowa kluczowe: ochrona przyrody, Służba Parku Narodowego, bezpieczeństwo ekologiczne.

Legal status of the National Park Service

Summary:

Preservation, sustainable use and the restoration of resources, natural monuments and the elements of nature are one of the components creating the sphere of ecological security seen from the perspective of nature preservation. Within this system, there should be distinguished nature preservation services which are entrusted competences and tasks in that field. The National Park Service performs nature preservation tasks in national parks. Those entrusted with tasks in the

institution of the National Park Service do not perform them on the basis of the service relationship (legal-administrative relation), but on the basis of employment relationship, as they are workers employed on various positions in this structure. Personnel perform activities related to nature preservation, scientific research and educational activities, as well as connected with the protection of the national park property, or preventing crimes and offences in the field of nature preservation.

Keywords: nature preservation, National Park Service, ecological security.
